

9. Соглашение о помощи беженцам и вынужденным переселенцам. //Российская газета. 1995. № 22.

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ, СУСПІЛЬСТВА І ГРОМАДИ У ЗАПОБІГАННІ ОКРЕМИМ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ МОРАЛЬНОСТІ

Лихова Софія Яківна
доктор юридичних наук, професор,
Навчально-науковий Юридичний інститут
Національного авіаційного університету
м.Київ, Україна

FORMS OF INTERACTION BETWEEN THE STATE, SOCIETY AND THE PUBLIC IN PREVENTION SEPARATE CRIME AGAINST THE MORAL

Lykhova S.Y., doctor of law, full professor, Educational-Scientific Institute of Law, National Aviation University, Kyiv, Ukraine

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано спірні точки зору щодо можливості та допустимості регулювання моральності у приватному житті кримінально-правовою системою. Досліджено проблему криміналізації діянь проти моралі як рівновагу між особистою незалежністю та державним контролем над поведінкою особи. Визначено форми взаємодії держави, суспільства і громади у запобіганні злочинам проти моральності.

ABSTRACT

The article analyzes the controversial points of view on the question as to whether morality in private life be governed by the criminal legal norms. It creates the problems of criminalizing acts against morality as balance between individual autonomy and state control over human behavior. Delineated forms of interaction activities of the state, society and citizens in the prevention of crimes against morality.

Ключові слова: мораль, соціальна цінність, насильство, дискримінація, порнографія, форми координації.
Keywords: morality, social values, violence, discrimination, pornography, forms of interaction.

Постановка проблеми. Важливим інтересам суспільства відповідає система заходів, спрямованих на захист моральних основ суспільства. Цьому значною мірою сприяє обмеження розповсюдження серед населення чи навіть повна відсутність творів, в яких пропагується насильство, агресія, груба й цинічна поведінка, расова й національна нетерпимість та дискримінація. Твори цієї категорії впливають на моральні основи формування особистості, особливо підростаючого покоління, деформують психіку людей, сприяють росту злочинності.

Мораль завжди концентровано відображає найвищі цінності суспільства, які в наш час знайшли своє нормативне закріплення в ст. 3 Конституції України: найвищою соціальною цінністю визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Із зазначеного випливає необхідність доброзичливих відносин між людьми, турботливого ставлення один до одного, до виховання підростаючого покоління, створення умов, що забезпечують здоров'я населення. Це потребує дотримання громадянами правил громадської поведінки, правил безпеки і правил, спрямованих на збереження здоров'я населення. Порушення вказаних правил заважає нормальному праці, дозвіллію і відпочинку, перешкоджає нормальному вихованню дітей, призводить до нещасних випадків, знищення та руйнування матеріальних цінностей, пам'яток історії та культури тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У юридичній літературі багато уваги приділялось питанням запобігання насильству, жорстокості, расовій, національній, нетерпимості та дискримінації, а також дослідженню окремих складів злочинів і кваліфікуючих ознак, що містять вка-

зані поняття. Серед наукових робіт слід виділити праці Ю.М. Антоняна, С.В. Бородіна, В.І. Борісова, В.В. Голіни, Л.А. Волошиної, М.І. Єнікеева, В.Е. Емінова, В.П. Ємельянова, В.М. Кудрявцева, І.П. Портнова, Г.І. Чечеля та інших. Окремо слід виділити комплексне дослідження Сердюк П.П.

«Кримінологічні та кримінально-правові проблеми ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості», в якому проаналізовано кримінологічні та кримінально-правові проблеми, пов'язані з протидією ввезенню, виготовленню, збуту та розповсюдженню творів, які пропагують культ насильства і жорстокості [1]. Також, заслуговує на увагу дослідження О.П. Рябчинської «Боротьба з розповсюдженням порнографічних предметів і творів, що пропагують культ насильства і жорстокості», в якому на підставі результатів аналізу статистичного матеріалу, наведено кримінологічну характеристику злочинів, передбачених ст.300 і 301 КК України та розроблено пропозиції щодо удосконалення кримінального законодавства та інших заходів у галузі боротьби з ввезенням, виготовленням, збутом і розповсюдженням порнографічних предметів і творів, що пропагують культ насильства і жорстокості» [2].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. У межах наукової статті проблему запобіжної діяльності держави, суспільства і громади у протидії окремим злочинам проти моральності буде розкрито у двох напрямках: по-перше, досліджено спірні погляди на криміналізацію діянь проти моральності як спробу досягти рівноваги між особистою незалежністю та державним контролем

над поведінкою особи; по-друге, визначено форми реалізації спільної діяльності держави, суспільства і громади у заповітанні злочинним, пов'язаним із пропагандою культури національної нетерпимості та дискримінації.

Мета дослідження. Необхідність викремлення само-стійного кримінологічного дослідження злочинів, передбачених ст.300 і 301 КК України обумовлена декількома причинами: важливість захисту моральних засад суспільства в частині розповсюдження інформації про прийнятні способи поведінки людей, засоби вирішення конфліктів; особливість мотивації цієї категорії злочинів; специфікою їх причин та умов.

Основний матеріал. Моральність як система поглядів, норм і принципів поведінки людей дієтає вияв у духовних, культурних та моральних аспектах, у ставленні членів суспільства один до одного. Моральність як окрема форма суспільної свідомості та вид суспільних відносин (відносин моральності) є одним з головних способів регулювання дій людини в суспільстві за допомогою правових норм. У Законі України «Про захист суспільної моралі», зазначено, що суспільна мораль — це система етичних норм, правил поведінки, які склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливості. Законом також передбачено, що виробництво та обіг у будь-якій формі продукції порнографічного характеру в Україні забороняються. Категорії віднесення тер, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері культури.

Феномен моралі в літературі часто досліджується з по-зиції акціологічного підходу — тобто вона є певним кри-терієм розмежування добра і зла, мисосердя і жорстокості тощо, і, таким чином, її можна назвати «виміром» вчинку з певної певної системи цінностей. Взагалі, як видається, усіх дослідників проблем моралі можна умовно розподі-лити на дві групи. Якщо перші наголошують на існуванні абсолютних ідеалів, які є універсальними і можуть бути визнані будь-якою людською цивілізацією, то другі вважають, що будь-які моральні норми є обмеженими і від-носними [3, С. 40].

Застовує на увагу зарубіжний підхід до злочинів про-ти моралі як протистояння особисті незалежності проти диктату суспільства. Моралісти та прихильники прома-дьянських прав мають різні точки зору відносно питання чи повинна моральність у приватному житті регулюватися кримінально-правовою системою. Так, Дж.С.Міллі, І.Харт, Дж.Лейс є прихильниками позиції щодо якої злочин та гріх не обов'язково мають бути прирівняні один до одного. Ін-шими словами має існувати певна сфера не підлягана за-кону. Не погоджуючись з такою позицією Р.Девлін вважає, що держава не може ігнорувати моральність особистості у більшій ступені ніж дотримання закону. Адаже вона розви-вається за умови існування обох факторів [4, С. 289].

Порушення моральності, такі як пропаганда насиль-ства, жорстокості, расової нетерпимості, проституції здійснюються деформуючий вплив на свідомість молодого

нації, що впливає на її моральні цінності, а також на її суспільні цінності, які складаються з моральних і правових норм. Значення моральності в суспільстві є великим, тому важливо розуміти її природу та функції. Моральність є основою суспільства і громади у заповітанні злочинним, пов'язаним із пропагандою культури національної нетерпимості та дискримінації. Саме у свідомості громади має бути сформоване негативне ставлення до злочинів проти мо-ральності. Суцільною особливістю «злочинів без жерств» виступає відсутність єдності у суспільстві з приводу того, які саме закони мають бути прийняті у сфері регулювання особистих моральних стосунків, яким чином їх виконувати та карати осіб, що їх порушують. Іншою особливістю цієї категорії злочинів виступає факт добровільного об-міну: такі товари як твори насильницького, дискриміна-ційного, порнографічного змісту або послуги сексуально-го характеру чи азартних ігор обмінюються на гроші. Це однією особливістю таких злочинів є відсутність збитків, пов'язаних із виненням таких злочинів, за виключенням збитків, які може нести сам правопорушник.

На ґрунті таких злочинів розвивається відповідна маргінальна субкультура, яка заснована на тому, що особи об'єднуються єдиним прийнятним і позитивним ставленням до насильства, агресії, жорстокості, дискримінації, як варіанту вирішення конфліктів та проблем у різних сферах суспільного життя. Особи субкультурних маргінальних груп проявляють расову, релігійну, національну нетерпимість, схвально ставляться до насильства та агресії у стосунках з іншими людьми. Така субкультура має місце коли особи схильні до жорстокості й агресії, расової, релігійної й національної нетерпимості об'єднуються для вирішення проблем, пов'язаних зі своїм маргінальним статусом. Так, за даними Державної судової адміністрації України у 2014 році за злочини проти громадської безпеки та моральності (ст.293-304 КК України) було засуджено 3149 осіб, з яких працездатні особи, що не працювали та не навчалися 2128 осіб, з них ст. 300 КК, ст. 301 КК кількість непрацюючих становила 232 особи (11%). Серед засуджених за злочини проти моральності (ст. 300 КК, ст. 301 КК) переважають особи із загальною середньою освітою – 130 осіб, вікова група 30-50 років – 138 осіб.

Обговорюючи проблеми, які виникають у результаті спроб запровадити певні стандарти у сферу приватної моралі, відмічаємо, що існує протиріччя між законом про моральність та неможливість їх всезагального виконання. Крім того, закони виконуються тільки відносно одних дій, а відносно інших ігноруються або стосуються певного кола осіб. Наприклад, заборона вживати спиртні напої стосується неповнолітніх, але дозволяється дорослим особам, що призводить до неповажного ставлення до закону. Виконання законів, покликаних вести боротьбу із злочинами морального змісту, значною мірою відволікають увагу поліцейських сил, які могли б бути використані для боротьби з вуличною злочинністю, замість того щоб працювати у якості поліції нравів.

Державна політика у сфері захисту суспільної моралі та культури від продукції, що містить пропаганду культури насильства, жорстокості, порнографії расову, релігійну, національну нетерпимість та дискримінацію повинна бути спрямована на проведення комплексних заходів запобігання злочинам проти моральності.

Запровадження конкретних форм координації зусиль державних органів, громади та окремих громадян у запобіганні злочинам, пов'язаним із пропагандою культури насильства, жорстокості, порнографії, расової, релігійної, національної нетерпимості та дискримінації спрямованих на: пропаганду здорового способу життя; формування навичок щодо вирішення конфліктів та проблем маргінального середовища. Важливою координуючою формою взаємодії виступає обмін інформацією з питань запобігання злочинам проти моральності між різними суб'єктами. Для ефективних результатів у протидії досліджуваній категорії злочинів необхідно вивчати та поширювати позитивний вітчизняний та зарубіжний досвід.

Так, наприклад, з метою виховання школярів на засадах загальнолюдської моралі та здорового способу життя наказом директора Славутицької загальноосвітньої школи Київської області було запроваджено низку заходів

щодо зміцнення моральності та утвердження здорового способу життя. У межах викладу проблематики запобігання злочинам проти моральності викликають інтерес наступні: організувати тематичні зустрічі учасників навчально-виховного процесу з працівниками кримінальної міліції у справах дітей, прокуратури, психологами, лікарями з питань запобігання негативному впливу на свідомість учнів інформації, яка містить елементи жорстокості, бездуховності, насильства, порнографії, пропаганди тотюнопаління, пияцтва, прояви асоціальної поведінки; здійснювати системні заходи, спрямовані на виховання мобільно-культурного підростаючого покоління, формування звички цивілізованого спілкування, уміння користуватися інформаційними засобами зв'язку; проводити тиждень родинного виховання з метою піднесення пріоритету сім'ї, організувати заходи, спрямовані на відзначення Дня сім'ї та Дня матері [5].

Висновки та пропозиції. Враховуючи неоднозначне ставлення до питань криміналізації індивідуальних моральних відносин та необхідності формування у суспільстві негативного ставлення до порушень норм моралі доцільним буде проведення всеукраїнського моніторингового опитування. Це буде дієвою формою взаємодії держави, суспільства і громади у запобіганні злочинам, пов'язаним із пропагандою культури насильства, жорстокості, порнографії, расової, релігійної, національної нетерпимості та дискримінації. Його запровадження дозволить: по-перше, суттєво розширити інформаційну базу аналізу злочинності проти моральності шляхом доповнення її якісно новою інформацією, що вільна від будь-якого впливу державних, політичних чи громадських інституцій; по-друге, дасть можливість творити важливий канал взаємозв'язку державних органів із населенням, який дозволить отримувати більш об'єктивну оцінку населенням діяльності правоохоронних органів, визначити недоліки у їх роботі, що зумовлюють негативне ставлення до неї громадян; по-третє, отримати дані про розповсюдженість у країні злочинів пов'язаних із пропагуванням насильства, жорстокості, расової, релігійної, національної нетерпимості та дискримінації, розповсюдженням творів порнографічного характеру та інших діянь проти суспільної моралі.

Запровадження у кримінологічну практику різних форм взаємодії держави, суспільства і громади у запобіганні злочинам, пов'язаним із пропагандою культури насильства, жорстокості, порнографії, расової, релігійної, національної нетерпимості та дискримінації сприятиме переходу на новий рівень превентивної діяльності. Формування точнішого і детального розуміння правової сутності цієї групи злочинів, її тенденції та закономірності дозволить досягти рівноваги між особистою незалежністю людини та державним контролем над поведінкою особи. Це у комплексі дасть можливість розробити ефективну стратегію контролю за злочинами, пов'язаними із пропагандою культури насильства, жорстокості, порнографії, расової, релігійної, національної нетерпимості та сприятиме обмеженню їх впливу на формування ціннісних орієнтацій особи.

Список літератури:

1. Сердюк ІІ.ІІ. Кримінально-правові проблеми ввезення, виготовлення або розповсюдження порнографічних предметів і творів, що пропанагують культ насильства і жорстокості: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / ІІ.ІІ. Сердюк; Одеса: нац. юрид. акад. – Одеса, 2005. – 20 с.
2. Рябчинська О.ІІ. Боротьба з розповсюдженням порнографічних предметів і творів, що пропанагують культ насильства і жорстокості: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / ІІ.ІІ. Сердюк; Одеса: нац. юрид. акад. – Одеса, 2005. – 20 с.
3. Прицак О.В. Моральні засади суспільства як осіночна категорія українського цивільного права / О.В. Прицак // Адвокат. – № 3. – 2010. – С. 39 – 43.
4. Кримінологія / Под ред. Д.ж. Ф. Шелли / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2003. – 864с.
5. Про заходи щодо зміцнення моральності та ут-вердження моральності в державі: Наказ Славути-цької міської ради Київської області від 13.01.2011р., № 13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://soolschool.at.ua/news/ro_zakhod_zmicsnenja_moralnosti_v_derzhavie та <http://www.zdorovozhennja-zdorovogo-sposobu-zhitchja/2011-01-15-342>

ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ПРИ РЕГУЛЮВАННІ ВІДНОСИН УКЛАДЕННИХ ТИПОВИМИ УГОДАМИ

Сергієнко В.В.

кандидат юридичних наук, професор

кафедри правового регулювання економіки

Харківського національного економічного університету

імені Сємена Кузнеця

Пивоар Д. П.

аспірант кафедри

цивільного права та процесу

Харківського національного університету

внутрішніх справ України

VIOLATIONS OF CIVIL RIGHTS PRINCIPLES OF REGULATION MODEL AGREEMENTS CONCLUDED RELATIONS

Sergienko V.V., doctor of Law, Professor, department of legal regulation of economic relations of National Economic University named

Simeon Kuznets

Pivovar D.P., postgraduate student, civil Law and Procedure, Kharkiv National University, interior Ukraine

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена проблематиці дотримання та аналізу принципу свободи угоди при укладенні типових угод. Висвітлено, що свобода угоди при реалізації переходу права власності на нерухомість в сфері господарювання реалізується з певними обмеженнями. Поповним правовим засобом обмеження свободи угоди у типовому договорі є відсутність реалізації права на свободу волі вольової угоди при укладенні угоди. А імперативні норми, діють навіть проти волі сторін, також, включаються в автономію волі сторін при регулюванні відносин за допомогою угоди.

ABSTRACT

The article is devoted to the issue of respect for and analysis of freedom of contract at the conclusion of standard agreements. Deals that freedom of contract in the implementation of the transfer of ownership of the products in the field of management implemented with certain limitations. The main legal means to limit contractual freedom in the absence of the right to freedom of expression, equality of the parties, which limits the freedom to conclude contract. A mandatory rules that are even against the will of the parties, therefore, include them autonomy will of the parties in the regulation of relations through the agreement. Key words: freedom of contract, party autonomy, equality of the parties, manifestation of freedom of contract, contract, model contract, offer.

В основу сучасного цивільного права будь-якої країни закладені основоположні ідеї, які рухають системою законодавства і перевірені при регулюванні цивільно-правових відносин. Враховуючи те, що основним інструментом, що регулює відносини між суб'єктами цивільно-правово-сфери в країнах з ринковою економікою є цивільно-правовий договір, дотримання принципів договірного права є необхідною умовою гарантії захисту прав учасників цих правовідносин. Одним із ключових принципів договірно-правових відносин є принцип свободи угоди договору, автономії волі сторін. Висвітлено, що свобода угоди при реалізації переходу права власності на нерухомість в сфері господарювання реалізується з певними обмеженнями. Поповним правовим засобом обмеження свободи угоди у типовому договорі є відсутність реалізації права на свободу волі вольової угоди при укладенні угоди. А імперативні норми, діють навіть проти волі сторін, також, включаються в автономію волі сторін при регулюванні відносин за допомогою угоди.